

Список використаних джерел

1. ЗВІТ FATF. Комплексне оновлення щодо ризиків фінансування тероризму. URL: <https://surl.li/ruvzsm>.
2. Звіти про взаємну оцінку. URL: <https://surl.li/iwwjfh>.
3. Кримінальний кодекс України. URL: <https://surl.li/omtxdu>.

Галдецька Ірина Григорівна,
професор кафедри мовної підготовки
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

УКРАЇНСЬКА МОВА В ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРИ: ФОРМУВАННЯ ПРАКТИК, ЗАГРОЗИ Й ПЕРСПЕКТИВИ

Упродовж останніх років цифрові середовища – соціальні мережі, месенджери, відеоплатформи – набули для українців значення не просто технічних каналів зв'язку, а справжніх культурних і мовних просторів. Тут формуються моделі комунікації, які впливають на загальні мовні тенденції у країні, унаочнюють мовні зсуви, пришвидшують зміни норм, а подекуди й задають нові правила того, що вважається прийнятним чи престижним мовленням.

Поєднання класичної соціолінгвістики – зокрема праць Лариси Масенко чи Олександри Сербенської, які розглядають українську мовну ситуацію крізь призму постколоніальної трансформації, – із сучасними студіями інтернет-комунікації дає змогу побачити цифрові платформи як середовища інтенсивної мовної динаміки. На сьогоднішній день з'являються нові жанри, мультимодальні засоби, інтернет-сленг, гібридні коди та інноваційні стилі. Усе це впливає не лише на молодіжне спілкування, а й на професійний, освітній та публічний дискурс.

Особливо помітною мовна трансформація стала після 2022 року, коли цифрові середовища в Україні відіграли роль як інструменту солідарності, так і арени для боротьби за інформаційну стійкість. Українська мова стала символом спротиву, і цифровий простір значною мірою відобразив, а подекуди прискорив цей процес.

Цифрові платформи суттєво змінили природу комунікації. Вони поєднують письмові, усні та візуальні засоби, створюючи новий тип гібридної мови – так звану «уснописемну» форму. Короткі повідомлення, меми, емодзі, GIF-анімації, реакції, нативні відео та стріми все більше стають рівноправними інструментами передавання змісту.

Такі зміни мають безпосередній вплив на мовлення українців:

1. *Формується новий комунікативний етикет*, зорієнтований на лаконічність, швидку реакцію, емоційність та неформальність.

2. *Поширюється інтернет-сленг*, який стає елементом масової культури.

3. *Меми та візуальні шаблони набувають статусу «мовних одиниць»*, здатних замінювати цілі абзаци тексту.

4. *Алгоритми платформ визначають видимість контенту*, стимулюючи стилі, які активніше взаємодіють з аудиторією.

5. *Онлайн-простір стає місцем формування нових мовних норм*, де популярні інфлюенсери фактично виконують роль «неофіційних нормотворців».

Все це створює умови, у яких швидко відбувається мовна зміна, масово та не завжди контролювано з боку офіційних інституцій.

Після початку повномасштабної війни мовна поведінка українців значною мірою змінилася. Онлайн-простір став головним каналом політичної мобілізації та громадянського діалогу, і українська мова посилсила свої позиції майже в усіх

цифрових сегментах. Аналітичні звіти 2023–2024 років демонструють стабільне зростання україномовного контенту в таких соцмережах, як Instagram, TikTok і Facebook.

Помітний зсув у бік україномовного контенту не був наслідком адміністративного тиску – він визрів у суспільстві природно. Зросло усвідомлення потреби комунікувати українською, що посилює бажання дистанціюватися від російського культурного простору. Водночас різко збільшилася кількість україномовних авторів і творців контенту, а серед молоді та активних користувачів сформувалася нова мовна «мода». У такому середовищі українська дедалі чіткіше виступає маркером спільної ідентичності та символом громадянської солідарності.

Зміна мовної поведінки стала помітною і на індивідуальному рівні: чимало людей, які раніше спілкувалися російською, перейшли на українську саме завдяки впливу онлайн-спільнот. На це вплинула підтримка аудиторій – схвальні коментарі та доброзичливі реакції створюють відчуття безпечного простору для мовного переходу. В той самий час додалися й технічні фактори: готові шаблони україномовних постів, популярні формати, рекомендаційні алгоритми, які частіше пропонують контент українською, а також активна присутність української в державних сервісах на кшталт «Дії» чи «Києва Цифрового». Усі ці чинники зробили цифрові платформи реальним місцем набуття й укорінення україномовних навичок.

Інтернет-сленг формується на перетині англіцизмів, молодіжної мови, технічної лексики й внутрішніх жартів спільнот. Він набирає динамічності, варіативності і часто має меметичне походження.

Приклади характерних явищ:

– творення нових дієслів («зашеймити», «забустити», «запруфити»);

– жаргонізовані форми англійських слів («краш», «рандомний», «фейк», «ріл»);

– гібриди («контентний», «експлейн», «бенчмаркувати»).

Елементи цього сленгу починають переходити у публічну комунікацію, а згодом – у ЗМІ та навіть у офіційні тексти.

Значний вплив на мовні практики мають і меми. Вони перетворилися на своєрідні мовні знаки, здатні передавати складні емоційні чи соціальні значення у стислій візуально-текстовій формі. Український сегмент мемів активно реагує на політичні й воєнні події, осмислює соціальні явища й створює спільні культурні коди. Завдяки їм користувачі отримують можливість і висловити іронічну критичність, і розрядити емоційне напруження, і відчутти причетність до спільного досвіду. Унаслідок цього меми пришвидшують появу нових сталих висловів і впливають на розвиток сучасної фразеології.

Ще однією важливою рисою цифрової комунікації є гібридність. У межах одного повідомлення легко поєднуються різні мовні стилі: літературна мова межує із розмовною, поруч із професійними термінами виникають англійські елементи, а текст підтримується емодзі чи іншими візуальними маркерами. Усе це створює особливий тип уснописемного мовлення, що вже стає звичним у сфері освіти, професійної комунікації й онлайн-дискусій.

Поряд із позитивними тенденціями розвитку українськомовного цифрового простору, онлайн-комунікація демонструє низку ризиків, що впливають як на якість мовлення, так і на загальну мовну культуру. До таких ризиків належать зростання явищ кібербулінгу та прискорене коливання мовних норм.

Кібербулінг у цифровому середовищі проявляється як систематичний психологічний тиск, що здійснюється за допомогою мережевих інструментів. Дані медійних і освітніх інституцій засвідчують, що це явище поширене серед різних

соціальних груп – від підлітків і студентства до журналістів і публічних комунікаторів. Форми кібербулінгу можуть включати координовані атаки у відкритих коментарях, переслідування в приватних повідомленнях, маніпулятивне висміювання чи поширення принизливих матеріалів. Значну складність становить той факт, що частина користувачів схильна сприймати подібні практики як невід’ємний елемент «мережевої культури», що знижує рівень чутливості до проблеми та ускладнює ефективну протидію. Високі темпи цифрової комунікації спричиняють прискорену еволюцію мовних норм. У лексичному та стилістичному вимірах це проявляється у конкуренції англіцизмів з українськими відповідниками, варіативності термінів у галузі цифровізації та зростанні ролі неофіційних мовних авторитетів, зокрема популярних блогерів. Унаслідок цього в онлайн-просторі виникають множинні мовні практики, які не завжди узгоджуються з академічними рекомендаціями. Хоча наукові інституції здійснюють спроби систематизації та нормування термінотворчих процесів, їхня діяльність часто не встигає за швидкістю, з якою інтернет-спільноти продукують і закріплюють нові мовні моделі.

Узгоджений розвиток українськомовного онлайн-середовища потребує комплексного підходу, що передбачає взаємодію державних інституцій, академічної спільноти та громадських ініціатив. Саме поєднання цих ресурсів дає можливість одночасно підтримувати мовну динаміку та мінімізувати ризики, властиві цифровому середовищу.

Ефективна мовна політика у цифровій сфері має спрямовуватися на посилення статусу української мови та забезпечення її доступності. Серед ключових завдань – закріплення української як мови інтерфейсу та комунікації у державних застосунках і сервісах. Важливим є також систематичний діалог із великими міжнародними платформами (YouTube, Meta, TikTok) щодо принципів модерації

українськомовного контенту, прозорості алгоритмічних процесів і забезпечення рівних умов видимості для матеріалів українською мовою. Додаткову увагу варто приділяти підтримці локалізації інтерфейсів, створенню україномовних довідкових ресурсів та їхній регулярній актуалізації.

Ключове завдання мовної політики, академічних інституцій та освітніх ініціатив полягає у створенні збалансованої моделі підтримки мовного розвитку: такої, що поєднує модернізацію мовних практик із формуванням безпечного, етичного й стійкого цифрового середовища. Скоординована взаємодія державних структур, наукових центрів та інтернет-спільнот здатна забезпечити подальше зростання українськомовного сектору цифрової комунікації та виробити нові стандарти якісного й відповідального онлайн-мовлення.

Список використаних джерел

1. Масенко Л. Мова і суспільство: постколоніальний вимір. Київ: КМА, 2004.
2. Сербенська О. Публіцистика та інтерв'ю про роль мови в публічній сфері (добірка матеріалів).
3. Карпенко М. Ю. Лінгвістичні особливості інтернет-дискурсу. *Мова* (ОНУ), 2016.
4. Ільєнко О., Михайлова Т., Литвиненко Л. Інтернет-дискурс як канал спілкування: ключові поняття та явища. *Актуальні проблеми...* 2023.